

Л. Ю. Кисельова, аспірант*, Полтавська державна аграрна академія

*Науковий керівник – д.вет.н., доцент В. О. Євстаф'єва

В статті висвітлені результати експериментальних досліджень визначення терапевтичної ефективності інсектоакарицидів (бровермектин-гранулят, ектосан-пудра, ектоцид, пулярил) вітчизняного та закордонного виробництва за малофагозу курей. Дослідження проведені на базі одноосібного сільського господарства Пирятинського району. Доведено високу екстенсивну та інтенсивну ефективність бровермектин-грануляту (100 %). Ектосан-пудра викликає високий інсектицидний ефект (80 %) в перші дні після обробки птиці (4 доба), в подальшому відбувається реінвазія.

Ключові слова: кури, малофаги, інсектициди, інтенсивність, екстенсивність.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими завданнями. Значних економічних збитків птиківництву завдають ектопаразитарні інвазії, які спричиняють зниження приросту птиці, несучості, росту та розвитку молодняка, а також погіршення якості продукції [1].

В умовах концентрації значного поголів'я свійської курей на обмеженій території, високій технологічній температурі та вологості в приміщеннях створюються ідеальні умови для інтенсивного розвитку популяцій ектопаразитів [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Серед ентомозів птиці одним із найбільш відомих та поширених захворювань є малофагози курей. Джерелом поширення даної хвороби є птиця, інвазована пухоперідами. Зараження відбувається при контакті ураженої та здорової птиці через гнізда та інвентар.

В даний час, коли активно розвивається присадибне та фермерське птиківництво проблема захисту птиці від ектопаразитів стає досить актуальною [1].

Нині існує значна кількість робіт, присвячених вивченню впливу таких інсектоакарицидів, як "Бровермектин-гранулят", "Ектосан-пудра", "Ектоцид" на показники загальної резистентності організму птиці. Вітчизняні вчені доводять високу терапевтичну ефективність інсектицидно-репелентної Ектосан-пудри з точки зору біохімії [3].

Тому вдала боротьба з ектопаразитами залежить від вірного та своєчасного встановлення діагнозу, а також від вибору відповідних інсектицидних препаратів.

Формування мети статті. Метою та завданням роботи було вивчення терапевтичної ефективності інсектицидних препаратів вітчизняного та закордонного виробництва щодо збудників малофагозів курей.

Матеріали і методи досліджень. Дослідження проводилися упродовж жовтня-листопада 2013 року на базі одноосібного сільського господарства Пирятинського району. Визначення те-

рапевтичної ефективності препаратів проводили на 25 курях 2-6-місячного віку, з яких було сформовано чотири дослідних та одна контрольна групи (в кожній групі по 5 голів), спонтанно уражених збудниками малофагозів. Лікарські засоби застосовували хворій птиці за наступними схемами: птицю першої дослідної групи обробляли препаратом ектосан-пудра (НВФ "Бровафарма", Україна) методом індивідуального опудрування в ділянці підгруддя, клоаки та під крилами з розрахунку 10 г/гол, одноразово. Кури другої дослідної групи були оброблені препаратом ектоцид (ДП "Ветеринарна Медицина", Україна) шляхом аерозольної обробки з розрахунку 15 см³/гол, одноразово. Курям третьої дослідної групи задавали бровермектин-гранулят (НВФ "Бровафарма", Україна) перорально, разом з кормом, з розрахунку 1 г / 10 кг маси тіла упродовж трьох діб. Курей четвертої групи обробляли препаратом пулярил ("Ветоквінол Біовет", Сп. з о. о., Польща) шляхом аерозольної обробки з розрахунку 15 см³ / гол, одноразово. Курей контрольної групи не лікували.

Раціон та умови утримання курей контрольної та дослідних груп були однаковими. Птицю різних груп утримували ізолювано, щоб запобігти їх контакту.

Після застосування лікарських засобів спостерігали за клінічними ознаками у птиці. Ефективність лікування (ЕЕ, ІЕ) визначали через 1, 4, 7, 14 та 28 діб після застосування препаратів на основі огляду птиці та підрахунку виявлених комах на поверхні тіла курей.

Результати досліджень та їх обговорення. За результатами проведених досліджень встановлено (табл. 1) найбільшу терапевтичну ефективність за малофагозу курей отримали після застосування бровермектин-грануляту (ЕЕ=100 %). Так, на 1-шу та 4-ту добу після обробки препаратом екстенсивність ураження курей малофагами становила 100 %. Вже на 7-му добу цей показник знизився до 40 %, а на 14-й – до 20 %. На 28-му добу експерименту дослідна птиця була вільна від ектопаразитів.

Таблиця 1

Екстенсивність лікарських засобів за малофагозу курей (n=5)

Групи птиці (лікарські засоби)	ЕІ, %						ЕЕ, %
	до обробки	після обробки, доба					
		1-ша	4-та	7-ма	14-та	28-ма	
№ 1 (ектосан-пудра)	100	100	20	60	80	80	20
№ 2 (ектоцид)	100	100	60	80	100	100	0
№ 3 (бровермектин-гранулят)	100	100	100	40	20	–	100
№ 4 (пулярил)	100	100	40	60	80	100	0
контрольна	100	100	100	100	100	100	–

Нижчу лікувальну ефективність за малофагозу курей показав препарат ектосан-пудра (ЕЕ=20 %). На 1-шу добу після обробки птиці ЕІ становила 100 %. Починаючи з 4-ої доби експерименту, ЕІ знизилася до 20 %, а з 7-ої доби цей показник почав зростати (60 %) і на 28-му добу дорівнював 80 %, що свідчить про високу ефективність даного препарату в перші дні після його застосування.

Малоефективними за малофагозу курей виявилися препарати ектоцид та пулярил. Екстенсивність малофагозної інвазії почала знижуватися у дослідної птиці на 4-ту добу після застосування препаратів (60 % та 40 % відповідно). Із 7-ої доби досліді ураженість курей почала збільшуватися (80 % та 60 % відповідно) і на кінець експерименту (28-ма доба) становила 100 %.

В контрольній групі птиці протягом експерименту ступінь ураження трималася на рівні 100 %.

Інтенсивність інвазії в дослідних групах курей протягом експерименту також помітно коливалася (табл. 2).

100 %-ву інтенсивність за малофагозу курей показав препарат бровермектин-гранулят. Через 1-ну добу після обробки препаратом інтенсивність інвазії трималася на рівні

6,4±0,66 екз. / 10 см² порівняно з показниками до лікування – 7±1,68 екз. / 10 см². Починаючи з 4-ої доби ураженість птиці знижувалася до 3,8±1,11 екз. / 10 см², через 7 та 14 днів II знижувалася до 1,2±0,3 та 0,6±0,77 екз. / 10 см² відповідно, а на 28-му добу збудників малофагозу не виявляли.

При застосуванні інсектицидно-репелентної ектосан-пудри інвазованість дослідної птиці малофагами помітно знизилась вже через 4 доби після обробки препаратом (II=0,2±0,26 екз./10 см²) в порівнянні з цим показником до початку лікування (7,8±1,11 екз./10 см²). Починаючи з 7-ої доби кількість ектопаразитів знову почала зростати і становила 2,8±2,25, на 14-ту – 5±2,38, на 21-шу – 6,8±2,36 екз./10 см² (інтенсивність становила 72,5 %).

Після застосування хворим курчатам препарату ектоцид II знизилася на 4-ту добу (3,2±1,7 екз. / 10 см²) порівняно з показником до лікування (8,6±0,66 екз. / 10 см²). В подальшому на 7-му, 14-ту та 28-му добу II поступово зростала (5,0±1,73, 6,2±0,48 та 7,8±1,49 екз. / 10 см² відповідно) й інтенсивність препарату ектоцид становила 25 %.

Таблиця 2

Інтенсивність лікарських засобів за малофагозу курей (n=5)

Групи птиці (лікарські засоби)	ІІ, екз. / 10 см ² площі тіла						ІЕ, %
	до обробки	після обробки, доба					
		1-ша	4-та	7-ма	14-та	28-ма	
№ 1 (ектосан-пудра)	7,8±1,11	5,8±0,86	0,2±0,26	2,8±2,25	5±2,38	6,8±2,36	72,5
№ 2 (ектоцид)	8,6±0,66	7,8±1,25	3,2±1,7	5,0±1,73	6,2±0,48	7,8±1,49	25
№ 3 (бровермектин-гранулят)	7,0±1,68	6,4±0,66	3,8±1,11	1,2±0,3	0,6±0,77	–	100
№ 4 (пулярил)	8,4±0,66	7,6±0,88	2,8±2,36	4,4±2,85	4,8±1,89	7,0±0,41	31
контрольна	8,8±1,11	8,4±1,56	9,6±0,88	10,4±1,13	11,2±2,39	10,6±1,56	–

Після застосування препарату пулярил на 1-шу добу після обробки дослідної птиці показник інтенсивності інвазії був на рівні 7,6±0,88 екз. / 10 см² відносно II до лікування (8,4±0,66 екз. / 10 см²). Через 4 доби після обробки препаратом II знизилася і сягала 2,8±2,36 екз. / 10 см², але на 7-му та 14-ту добу цей показник зріс до 4,4±2,85 та 4,8±1,89 екз. / 10 см² відповідно. На 28-му добу II сягала показника 7,0±0,41 екз. / 10 см² поверхні тіла птиці й інтенсивність препарату пулярил становила 31 %.

Ураженість птиці контрольної групи збудниками малофагозів протягом експерименту трималася в межах від 8,4±1,56 до

11,2±2,39 екз. / 10 см².

Висновки

1. Найвищу терапевтичну ефективність (ЕЕ, ІЕ=100 %) при лікуванні курей, хворих на малофагоз, показав препарат широкого спектру дії бровермектин-гранулят.

2. Препарат інсектицидно-репелентної дії ектосан-пудра виявився недостатньо ефективним (ЕЕ=20 %, ІЕ=72,5 %) за малофагозу курей і викликає високий інсектицидний ефект в перші дні після обробки птиці.

3. Інсектициди ектоцид та пулярил не забезпечували повного звільнення птиці від збудників малофагозів курей на 28-му добу експерименту.

Перспективи подальших досліджень. Метою наших подальших досліджень є вивчення впливу досліджуваних інсектоакарицидів на морфологічні та біохімічні показники хворої птиці.

Список використаної літератури:

1. Арестов О. А. Ектопаразити курей / О. А. Арестов, М. В. Шустрова, М. В. Розовенко // Ветеринарія. – 1998. – № 10. – С. 33–35.
2. Березовский А. В. Современные лекарственные средства фармакокоррекции и химиопрофилактики животных / А. В. Березовский, А. И. Поживил, А. Н. Шевченко. – Киев, 2007. – 240 с.
3. Богач М. В. Вплив інсектоакарицидних препаратів на показники загальної резистентності птиці за малофагозної інвазії / М. В. Богач, І. Ю. Пірожаж, О. О. Міщенко // Аграрний вісник Причорномор'я. – Одеса, 2011. – Вип. 59. – С. 320-322.
4. Вержиховський О. Епізоотичний стан птахівництва в Україні / О. Вержиховський, Ю. Колос, В. Титаренко, В. Стець // Ветеринарна медицина України. – 2007. – № 6. – С. 8–10.
5. Клиническая лабораторная диагностика в ветеринарии: – справочное издание / И. П. Кондрахин, Н. В. Курилов, А. Г. Малахов [и др.]. – М.: Агропромиздат, 1985. – 287 с.
6. Лабораторные методы исследования в клинике: – справочник / В. В. Меньшиков, Л. Н. Делекторская, Р. Р. Золотницкая [и др.]. – М.: Медицина, 1987. – 368 с.

Киселева Л.Ю. ЭФЕКТИВНОСТЬ ТЕПАРЕТВНИЧЕСКИХ СРЕДСТВ ПРИ МАЛОФАГОЗЕ КУР

В статье освещены результаты экспериментальных исследований определения терапевтической эффективности инсектоакарицидов (бровермектин-гранулят, эктосан-пудра, эктоцид, пулярил) отечественного и зарубежного производства при маллофагозах кур. Исследования проведены на базе единичного сельского хозяйства Пирятинского района. Доказана высокая экстенс- и интенсэфективность бровермектин-гранулята (100%). Эктосан-пудра вызывает высокий инсектицидный эффект (80%) в первые дни после обработки птицы (4 сутки), в дальнейшем происходит реинвазия.

Ключевые слова: куры, маллофаги, инсектициды, интенсэфективность, экстенсэфективность.

Kiseleva L.Y. EFFECACY OF THE TERAPEUTICAL PRODCUTS DURIGN MALOFAGOSIS IN CHICKEN

In the article the results of experimental studies determining the therapeutic efficacy insektoakarycyd's (brovermektyн-granules, powder ektosan, ektocyd, pulyaryl) domestic and foreign production by Mallophags of chickens. Research conducted at the sole agricultural Pyriatyn area. Proved highly ekstens- and intens-efficiency brovermektyн-granules (100%). Ektosan powder is high insecticidal effect (80%) in the first days after treatment birds (4 days), in the future is reinvasion.

Keywords: chickens, Mallophags, insecticides, intens-efficiency, ekstens-efficiency.

Рецензент: д.вет.н., професор Березовський А.В.
Дата надходження до редакції: 24.12.2013 р.

УДК 619:616.34-008.89

ДІАГНОСТИКА ТА ЛІКУВАННЯ ЗА ГІСТОМОНОЗУ ІНДИКІВ В ПРИСАДИБНИХ ГОСПОДАРСТВАХ

О. С. Панасенко, к.вет.н., в.о. доцента,
В. І. Рисований, к. вет.н.,
Ю. В. Негреба, ст. викладач.
Сумський національний аграрний університет

Встановлено, що гістомоноз реєструвався у 82% обстежених індиків з присадибних господарств Сумської області і в більшості випадків клінічно проявлявся виснаженням птиці, відставанням у рості, анемічністю шкіри голови. При патологоанатомічному розтині спостерігали некротично - проліферативні вогнища в печінці, тифліті, перитоніті.

Індивідуальне задавання метронідазолу за гістомонозу індиків покращує терапевтичний ефект на 6,7% в порівнянні з задаванням цього препарату груповим методом.

Критичними періодами в розвитку спалахів гістомонозу є перший місяць життя індиків в стаціонарно неблагополучних господарствах та 2-3 місяць життя, в період вигону на пасовища, у відносно благополучних господарствах.

Постановка проблеми. Промислове птахівництво в Україні розвивається швидкими темпами. Однією з галузей птахівництва, що почала швидко розвиватися як в присадибних господар-